

Zuivelverwerkers krijgen dagelijks telefoontjes van

Fors groeiende belang

Een melkprijs van dik vijftig cent per liter. Dat voelt natuurlijk lekker. Zeker met de huidige prijzen voor gangbare zuivel wordt biologisch produceren steeds aantrekkelijker. Maar is het huidige prijsverschil een blijvertje?

tekst **Tijmen van Zessen**

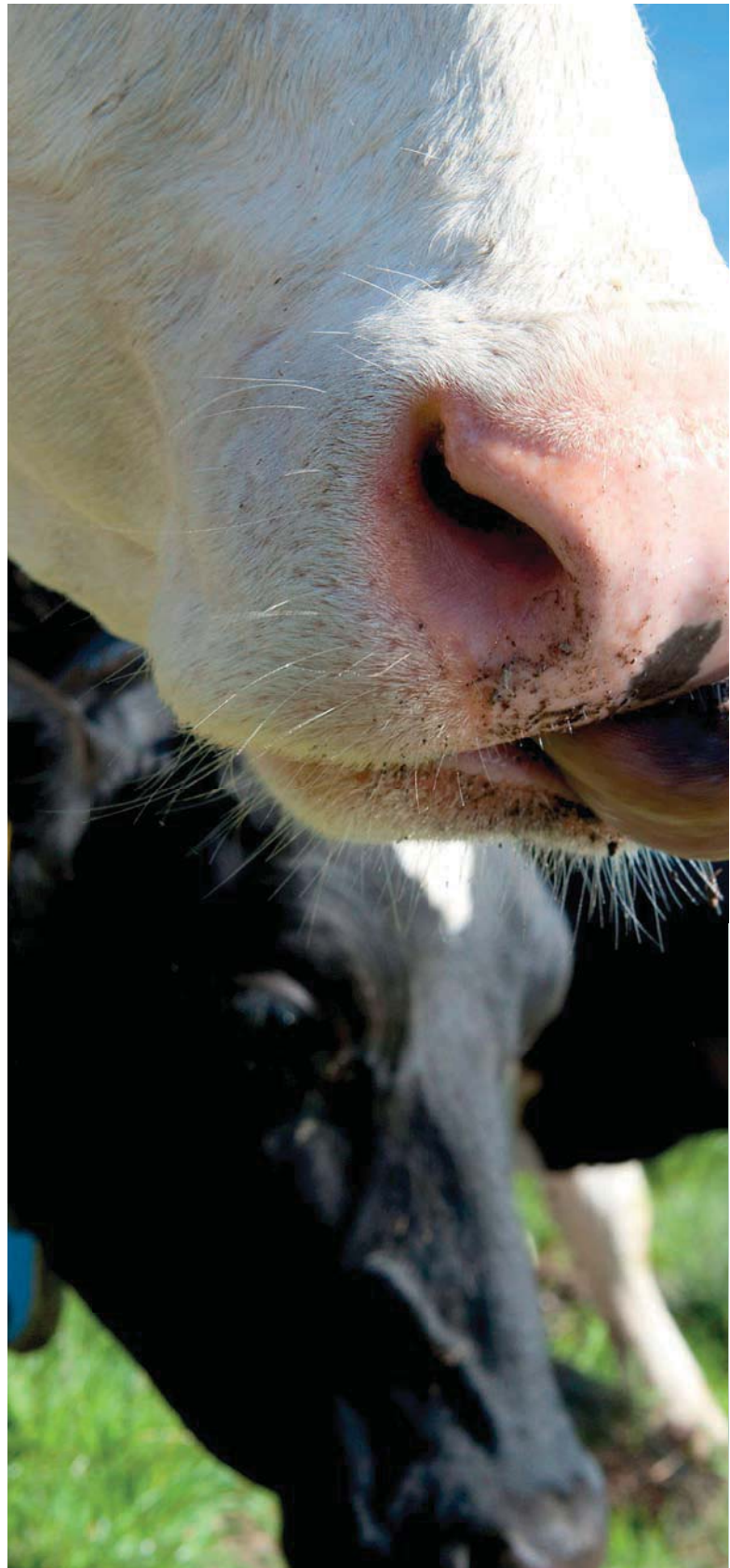
Hij kreeg de afgelopen maanden dagelijks telefoontjes van melkveehouders die willen omschakelen naar een biologische productiewijze. Arjan Hendriks is bij FrieslandCampina het aanspreekpunt voor de biologische melkveehouders. Het zuivelconcern waar hij werkt, verzamelt 40 procent van de biologische melk in Nederland; circa 60 miljoen liter van 135 leveranciers.

De gangbare veehouders die Hendriks de afgelopen maanden te woord stond – enige tientallen in totaal – overwegen serieus om de stap naar biologisch te maken. De gangbare melkprijs is het afgelopen jaar steeds meer versoberd, terwijl de biologische garantieprijs zelfs wist te stijgen (figuur 1). ‘We zien in Noordwest-Europa een tekortsituatie voor biologische melk, voor de gangbare zuivel geldt het omgekeerde’, legt Hendriks uit.

Geen wachtlijst

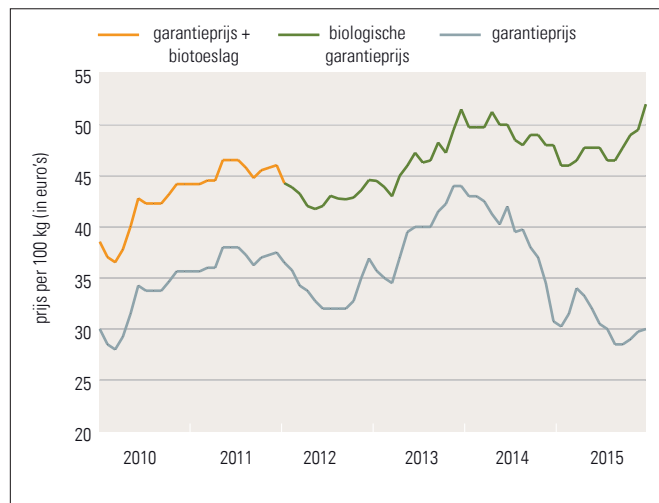
De prijs voor biologische melk is stevig door enerzijds een nog altijd groeiende vraag, maar vooral door de terugval van het aanbod in het noordwesten van Europa. Hendriks: ‘Arla verloor een aantal grote leveranciers doordat het de vaste toeslag op de gangbare melkprijs terugbracht tot zeven cent per kilo. Inmiddels is dat weer hersteld en bedraagt de toeslag zelfs zeventien cent per kilo melk. Je kunt wel aanvoelen wat dat gaat betekenen voor het aanbod; ik verwacht daarom dat het huidige verschil tussen bio en gangbaar van tijdelijke aard is.’

FrieslandCampina hanteert op dit moment geen wachtlijst voor nieuwe biologische leveranciers. Hendriks kan niet beloven dat dit zo blijft. ‘Het is nu zelfs zo dat we biologische melk moeten bijkopen, maar ik maak me zorgen of we al die belende veehouders van dit moment in 2017 een biologische melkprijs kunnen betalen. Als de afzet een terugval laat zien, verliest de laatst binnengekomen veehouder wel zijn recht op de hogere bioprijs. Tot nu toe is dat gelukkig nog nooit gebeurd, maar die regel hanteren we wel.’

boeren die willen omschakelen naar biologisch

stelling voor biologisch

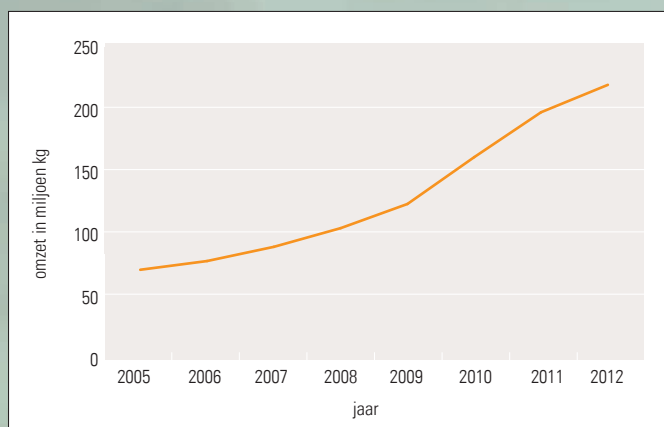
Figuur 1 – Prijzen voor gangbare en biologische melk (bron: FC)

Het melkprijsverschil tussen gangbare en biologische melk kon zo groot worden doordat FrieslandCampina sinds 2012 een andere melkrijspolitiek voert. Sinds dat jaar berekent de coöperatie een specifieke melkprijs voor biologische zuivel. Eerder was de prijs afgeleid van de gangbare zuivelprijs en kregen biologische boeren daar een vaste toeslag bovenop (zoals Arla dat nog steeds doet). Maar de hedendaagse melkprijs die biologische melkveehouders ontvangen, ontstaat in de markt, met als referentie de melkrijzen die collega-zuivelcoöperaties uitkeren in de belangrijkste landen voor biologische melk (Denemarken, Nederland, Duitsland en Groot-Brittannië).

Eko-Holland hanteert al sinds de oprichting in 2002 een

Meeste biologische melk is voor consumptie in eigen land

In 2014 produceerden Nederlandse melkveehouders 160 miljoen kilo biologische melk. Dat is twee procent van de totale zuivelplas.

De markt voor biologische zuivel groeit volgens ketenorganisatie Bionext elk jaar met tien procent (figuur 2). Het marktaandeel is met ongeveer zeven procent aanzienlijk. 'Zelfs tijdens de crisis wist de groei door te zetten. Consumenten hebben steeds meer de behoefte te weten waar hun voedsel vandaan komt en wat de productiewijze van het voedsel betekent voor het dierenwelzijn en de planeet. Verder houden ze zich meer bezig met gezonde voeding', verklaart Heleen Klinkert, projectleider bij Bionext.

De meeste biomelk is voor consumptie in eigen land. Negentig procent koopt de consument in de supermarkt, tien procent in natuurwinkels en andere speciaalzaken. 'Biologische melk verdwijnt veelal in dagverse zuivel als consumptiemelk en toetjes. Om de afzet te verbreden doet FrieslandCampina onderzoek naar andere afzetmarkten', vertelt Arjan Hendriks namens FrieslandCampina.

Figuur 2 – Ontwikkeling omzet biologische zuivel (bron: Ekopart)

Marco Vlaming: 'Lagere opbrengst grasland was grootste knelpunt'

Niet zozeer om ideologische motieven, maar vooral vanwege het economisch perspectief wilde Marco Vlaming graag omschakelen naar een biologisch melkveebedrijf. Hij hakte de knoop door toen hij de kans kreeg om zijn bedrijf op Texel te verplaatsen van Oosterend naar De Waal, waar hij veertig hectare extra grond van Natuurmonumenten in gebruik kon nemen. 'We hebben de financiële plaatjes naast elkaar gelegd en dat zag er goed uit: de cashflow kwam 9,4 cent per kilo melk hoger uit in het voordeel van biologisch.'

Grootste knelpunt was de lagere opbrengst van het grasland. Vlaming houdt rekening met een twee ton lagere dro-

gestofopbrengst per hectare. 'Biologisch voer kopen is te duur, zeker op Texel waar je alles via de boot moet laten komen. We melken straks negen ton melk met 140 koeien op ruim honderd hectare zavelgrond. Ik ga ervan uit dat de ruwvoervoorziening daarmee toereikend is.'

Komende winter kan Vlaming zijn melk voor een biologische prijs verkopen, in totaal negen ton. Door in de nieuwe stal gebruik te maken van een High Welfarevloer kan Vlaming de mest en urine van zijn veestapel apart opslaan en uitrijden. 'Zeker op een biologisch bedrijf is dat een voordeel, omdat we niet kunnen corrigeren met kunstmest.'

zelfstandige melkprijs. Het samenwerkingsverband verkoopt van 130 biologische boeren melk aan diverse zuivelverwerkers. Net als FrieslandCampina verzamelt de coöperatie zo'n 40 procent van de biologische melkplas in Nederland. De melkprijs lag soms zes (in 2013), soms twaalf (in 2009) eurocent boven de gangbare melkprijs.

Op dit moment ligt de prijs rond de vijftig cent per kilo melk en ook Eko-Holland krijgt dagelijks telefoontjes van boeren die willen omschakelen en biologische melk willen leveren, vertelt voorzitter René Cruijssen. 'Ik heb tussen de dertig en de veertig boeren gesproken en die kunnen we er makkelijk bij hebben. We zien dat de afgelopen zes à zeven jaar de vraag naar biologische melk in Nederland flink is toegenomen. Het marktaandeel biologisch lag bij zuivel op twee procent, nu is dat zeven procent.'

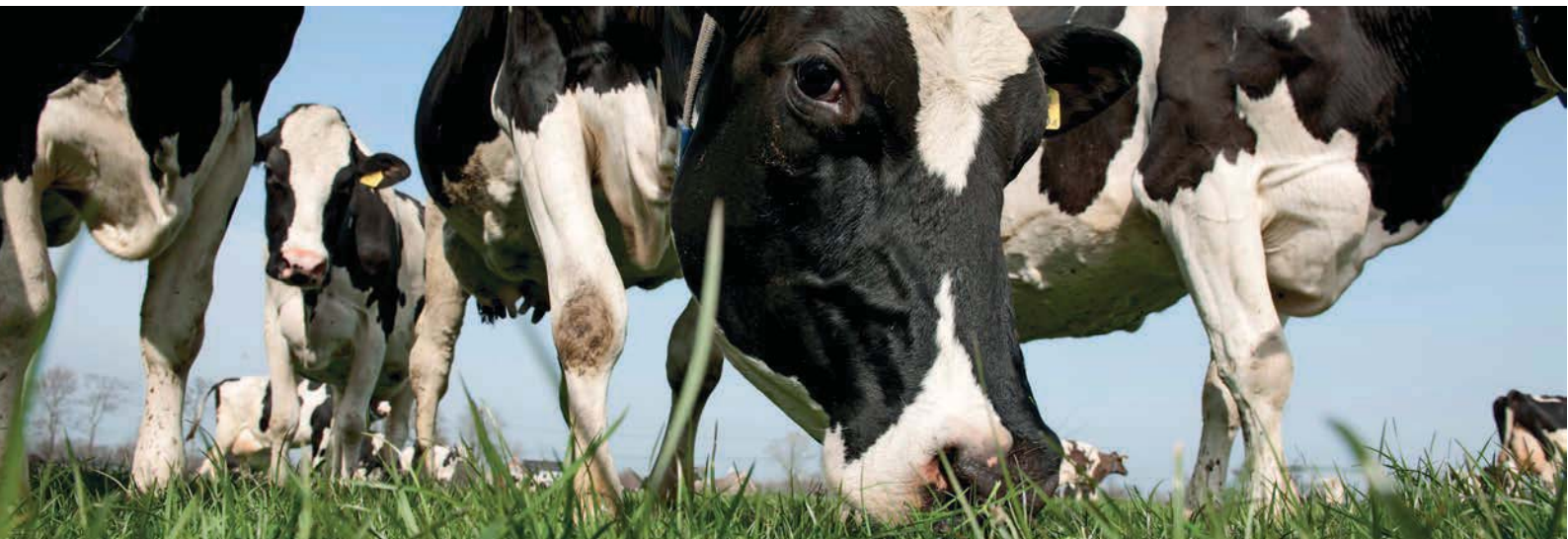
Komende vijf jaar 55 cent

De meeste biologische melk komt in dagverse zuivel terecht. Belangrijk verschil met gangbaar is volgens Cruijssen dat de biologische zuivelsector niet afhankelijk is van de wereldmarkt. 'Wij heb-

ben te maken met de Nederlandse consument, daardoor schommelt de prijs veel minder. Sinds een paar jaar staat de biologische zuivelmarkt volledig op eigen benen.' De biologische zuivelmarkt kent dus een eigen dynamiek en daarom is Cruijssen wat minder behoedzaam in zijn prognose dan Hendriks.

Cruijssen ziet een meer structureel karakter in het huidige prijsverschil tussen gangbaar en biologisch. 'Ik houd nieuwe leveranciers voor dat ze de komende vijf jaar met een melkprijs van circa 55 cent per kilo kunnen rekenen. Wij beschermen onze eigen markt. Op het moment dat we geen melk meer kunnen gebruiken, nemen we geen nieuwe leveranciers meer aan.' Als onverhoopt de afzet terugvalt, dan krijgt ook de laatst aangesloten leverancier nog een biomelkprijs. 'We zullen in dat geval de lasten eerlijk gaan verdelen', vertelt de voorzitter van Eko-Holland.

Hij is niet bang dat gangbaar steeds meer opschuift naar biologisch en daarmee meer uitwisselbaar wordt. 'Met vierhonderd koeien kun je weidegang wel vergeten, ik zie de gangbare landbouw intensiveren en daarmee luister je niet naar de consument.'

Die bepaalt uiteindelijk wat er geproduceerd wordt. De toegenomen vraag naar biologisch is daarvan het bewijs.'

Omschakelen duurt anderhalf jaar

Gangbare melkveehouders die zich op dit moment al rijk rekenen, moeten nog wel het nodige geduld opbrengen. Normaal gesproken kan de veehouder pas het recht krijgen op een biologische melkprijs na een periode van anderhalf jaar omschakelen en produceren volgens biologische voorwaarden. Controleorganisatie Skal moet het daarvoor benodigde Eko-keurmerk toewijzen. Skal ervaart de groeiende belangstelling voor biologisch ook en signaleert een stijgend aantal melkveehouders dat omschakelt (figuur 3).

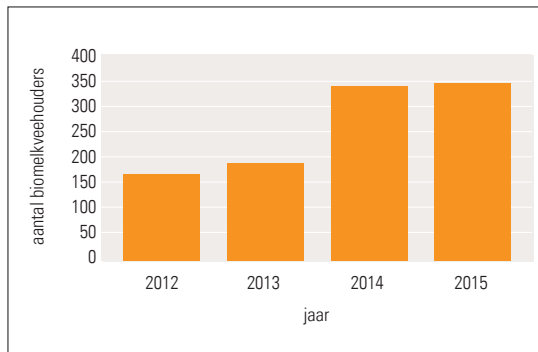
Biologisch produceren wil zeggen boeren zonder kunstmest, chemische bestrijdingsmiddelen en met zo min mogelijk antibiotica. De huisvesting voor het vee moet aan strengere normen voldoen en al het voer moet van biologische oorsprong zijn. De kostprijs voor een biologische bedrijfsvoering ligt hierdoor hoger dan bij een gangbaar bedrijf.

Toch blijft er grosso modo aan het eind van het jaar meer geld over op een biologisch bedrijf, weet Kees Water, zelfstandig adviseur namens Ekopart. Volgens recente inkomensprognoses van LEI Wageningen UR stijgt het inkomen van een biologische melkveehouder van 32.900 euro in 2014 naar 36.900 euro in 2015. Terwijl voor de gehele melkveehouderij het inkomen vorig jaar daalde van 42.400 euro naar 20.000 euro.

'Met name veehouders die minder dan tienduizend kilo melk per hectare melken, zijn een dief van hun eigen portemonnee als ze niet omschakelen naar biologisch', vertelt Water. Deze groep veehouders kan doorgaans voldoende ruwvoer halen van eigen grond, ook bij een biologische productiewijze. Daarnaast is weidegang op extensieve bedrijven geen probleem, weidegang is verplicht voor biologische bedrijven.

Hoge bewerkingskosten

Kees Water werkt met zijn adviesbureau Ekopart al 35 jaar met biologische veehouders en veehouders die willen omschakelen. Hij kent de verschillen tus-

Figuur 3 – Aantal biomelkveebedrijven (bron: Skal)

sen de boekhouding van een biologisch en een gangbaar melkveebedrijf op zijn duimpje. 'Biologische bedrijven betalen bijna twee keer zoveel voor het krachtvoer. Desondanks liggen de krachtvoerkosten maar een half keer zo hoog op de biologische bedrijven. Je ziet dat een biologische veehouder het krachtvoerverbruik sterk omlaag drukt', vertelt Water.

De voerkosten van een biologisch bedrijf liggen tussen de 12 en 13 cent per kilo melk, waarvan twee à drie cent bestemd is voor ruwvoer. Gangbare bedrijven geven minder dan tien cent per kilo melk uit aan totale voerkosten.

Het grootste verschil zit echter in de bewerkingskosten. Doordat biologische bedrijven extensiever zijn en een lagere gewasproductie realiseren, moeten ze 'meer meters maken' voor een kilo ruwvoer. Hogere loonwettarieven en de afschaffing van de rode diesel brachten de bewerkingskosten in 2014 op 15,3 cent per kilo melk. Fors meer dan de gangbare boer, die (exclusief eigen arbeid) iets meer dan tien cent spendeert aan arbeid, loonwerk en onderhoud plus afschrijving machines.

Een dubbeltje meer per liter is dus geen overbodige luxe, zou je kunnen concluderen. Toch zal biologisch boeren vooral ook de interesse van de veehouder moeten hebben. Dat vindt ook Arjan Hendriks. 'Er is veel belangstelling voor omschakelen naar biologisch, maar het prijsverschil zal niet zo groot blijven als nu. Daarom denk ik dat passie ook belangrijk is. Alleen omschakelen om de centen vind ik onverstandig, er moet ook beleving bij zitten.'

Belgen ook dorstig naar biologische melk

'Gezocht: biologische melk', staat er op de website van leveranciersvereniging Biomelk Vlaanderen. Door de goede marktvooruitzichten, zoekt het Belgische collectief extra melk. Biomelk Vlaanderen – in Wallonië Biolait Wallonie – verzamelt ruim 35 procent van de biologische melk in België en 90 procent in Vlaanderen. Biologische melk vertegenwoordigt in België ten hoogste één procent van de totale melkproductie, maar als het aan Wim De Middeleer ligt, voorzitter van Biomelk Vlaanderen, is

een verdubbeling snel gerealiseerd. 'Het is hier niet anders dan in Nederland; er is behoorlijk wat interesse om over te schakelen op biologisch. Een verdubbeling van de productie is in België erg welkom, want de kosten voor de logistiek zijn bij het huidige volume erg hoog. Daarom ligt de melkprijs ook iets lager dan in Nederland, op 48 eurocent per liter, maar het prijsverschil met de gangbare melk is vergelijkbaar.'

De vraag naar biologische melk is volgens De Middeleer groter dan het aan-

bod. Toch zet hij wel zijn vraagtekens bij de motieven die de meeste veehouders hebben voor hun belangstelling om om te schakelen. 'Vaak zijn het economische redenen die de melkveehouders ertoe bewegen een biologische productiewijze te overwegen. Ik vraag mij dan wel af of zij ook overtuigd zijn van het biologische gedachtegoed? Om te volharden in een biologische melkveehouderij, om het ook correct uit te oefenen, moet die overtuiging er bij de veehouder wel duidelijk zijn.'